Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 26. septembra 2024*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sociálna politika – Bezpečnosť a ochrana zdravia pracovníkov – Smernica 89/391/EHS – Všeobecné povinnosti v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia – Paralelné vnútroštátne konania – Rozsudok správneho súdu, ktorý predstavuje v konaní na trestnom súde prekážku rozhodnutej veci – Kvalifikácia udalosti ako ‚pracovného úrazu' – Efektivita ochrany práv zaručených smernicou 89/391 – Článok 47 Charty základných práv Európskej únie – Právo byť vypočutý – Disciplinárne konanie proti sudcovi všeobecného súdu v prípade nerešpektovania rozhodnutia ústavného súdu, ktoré je v rozpore s právom Únie – Prednosť práva Únie"

Vo veci C-792/22,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Curtea de Apel Braşov (Odvolací súd Brašov, Rumunsko) z 21. decembra 2022 a doručený Súdnemu dvoru 23. decembra 2022, ktorý súvisí s konaním:

MG,

za účasti:

Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea,

LV,

CRA,

LCM,

SC Energotehnica SRL Sibiu,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory A. Arabadžiev, podpredseda Súdneho dvora L. Bay Larsen (spravodajca), sudcovia T. von Danwitz, P. G. Xuereb a A. Kumin,

generálny advokát: A. Rantos,

tajomník: A. Calot Escobar,

* Jazyk konania: rumunčina.

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea, v zastúpení: D. Câmpean, splnomocnená zástupkyňa,

– rumunská vláda, v zastúpení: R. Antonie, E. Gane a A. Rotăreanu, splnomocnené zástupkyne,

– Európska komisia, v zastúpení: A. Armenia a D. Recchia, splnomocnené zástupkyne,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 11. apríla 2024,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 1 ods. 1 a 2 a článku 5 ods. 1 smernice Rady 89/391/EHS z 12. júna 1989 o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci (Ú. v. ES L 183, 1989, s. 1; Mim. vyd. 05/001, s. 349), ako aj článku 31 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci trestného konania začatého proti MG za nedodržanie právnych predpisov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ako aj za usmrtenie.

Právny rámec

Právo Únie

3 Desiate odôvodnenie smernice 89/391 stanovuje:

„Keďže je ešte stále príliš vysoký výskyt pracovných úrazov a chorôb z povolania; keďže sa musia bezodkladne zaviesť alebo zlepšiť preventívne opatrenia na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov a zaistiť vyšší stupeň ochrany.“

4 Článok 1 ods. 1 a 2 tejto smernice stanovuje:

„1. Predmetom tejto smernice je zaviesť opatrenia na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci.

2. Z tohto dôvodu smernica obsahuje všeobecné princípy týkajúce sa prevencie ohrozenia pri práci, bezpečnosti a ochrany zdravia, vylúčenia rizikových a úrazových faktorov, informovania, porád, vyváženej spolupráce v súlade s vnútroštátnym právom a/alebo praxou a školenia pracovníkov a ich zástupcov, ako aj všeobecných predpisov na vykonanie uvedených princípov.“

5 Článok 4 ods. 1 uvedenej smernice stanovuje:

„Členské štáty vykonajú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby zamestnávatelia, pracovníci a zástupcovia pracovníkov podliehali právnym ustanoveniam potrebným na vykon[an]ie tejto smernice.“

6 Článok 5 tej istej smernice, nazvaný „Všeobecné ustanovenia“, v odseku 1 stanovuje:

„Zamestnávateľ je povinný zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia pracovníkov pri práci po všetkých stránkach.“

Rumunské právo

Trestný zákon a Trestný poriadok

7 Článok 350 Codul penal (Trestný zákon), nazvaný „Nedodržanie právnych predpisov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci“, stanovuje:

„1. Kto nedodrží povinnosti a opatrenia v oblasti ochrany bezpečnosti a zdravia pri práci, čím spôsobí bezprostredné nebezpečenstvo vzniku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky alebo peňažným trestom.

…

3. Spáchanie činov uvedených v odseku 1 a 2 z nedbanlivosti sa potrestá odňatím slobody na tri mesiace až jeden rok alebo peňažným trestom.“

8 Článok 192 tohto zákona s názvom „Usmrtenie“ v odseku 2 stanovuje:

„Usmrtenie spôsobené nedodržaním zákonných ustanovení alebo preventívnych opatrení stanovených pre výkon povolania alebo profesie alebo výkon osobitnej činnosti sa trestá odňatím slobody na dva až sedem rokov. Ak porušenie zákonných ustanovení alebo preventívnych opatrení samo osebe napĺňa skutkovú podstatu trestného činu, uplatnia sa pravidlá týkajúce sa súbehu trestných činov.“

9 Článok 52 ods. 1 a 2 Codul de procedură penală (Trestný poriadok) stanovuje:

„1. Trestný súd má právomoc prejednať akúkoľvek predbežnú otázku na účely rozhodnutia vo veci, aj keď táto otázka svojou povahou patrí do právomoci iného súdu, s výnimkou situácií, v ktorých nie je daná právomoc súdnych orgánov.

2. Trestný súd musí posúdiť predbežnú otázku podľa pravidiel a dôkazných prostriedkov vzťahujúcich sa na vec, ktorej sa otázka týka.“

Zákon *o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci*

10 Článok 5 Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă (zákon č. 319/2006 o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci) zo 14. júla 2006 (*Monitorul Oficial al României*, časť I, č. 646 z 26. júla 2006, ďalej len „zákon o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci“), ktorým sa preberá smernica 89/391, stanovuje:

„Na účely tohto zákona sa rozumie:…

…

g) pracovným úrazom je násilná ujma na zdraví, ako aj akútna intoxikácia v povolaní, ku ktorým dôjde pri výkone práce alebo pri výkone služobných povinností a ktoré spôsobia dočasnú pracovnú neschopnosť v trvaní najmenej troch kalendárnych dní, zdravotné postihnutie alebo smrť;

…“

11 Článok 20 ods. 1 tohto zákona stanovuje:

„Zamestnávateľ zabezpečí podmienky umožňujúce, aby bol každý pracovník primerane a dostatočne vyškolený o bezpečnosti a ochrane zdravia, najmä formou informácií a pokynov špecifických pre svoje pracovisko a pracovnú funkciu:

…

b) v prípade zmeny zamestnania…;

…“

12 Článok 22 uvedeného zákona znie:

„Každý pracovník je povinný vykonávať svoju prácu v súlade so svojím vzdelaním a svojou prípravou, ako aj pokynmi od svojho zamestnávateľa tak, aby nevystavil seba ani iné osoby, ktorých sa môže týkať jeho konanie alebo opomenutie pri výkone jeho práce, riziku úrazu alebo choroby z povolania.“

13 V súlade s článkom 29 ods. 1 toho istého zákona musia územné inšpektoráty práce vykonať zisťovanie v prípade udalosti, v dôsledku ktorej došlo najmä k smrti obete. Podľa jeho článku 29 ods. 2 sa výsledok zisťovania zaznamená v správe zo zisťovania.

Minimálne požiadavky na bezpečnosť a ochranu zdravia

14 Cerințele minime de securitate și sănătate pentru utilizarea în muncă de către lucrători a echipamentelor de muncă (minimálne zdravotné a bezpečnostné požiadavky pri používaní pracovných prostriedkov pracovníkmi), ktoré sú zakotvené v Hotărârea Guvernului nr. 1146/2006 (rozhodnutie vlády č. 1146/2006) z 30. augusta 2006 (*Monitorul Oficial al României*, časť I, č° 815 z 3. októbra 2006), obsahujú nasledujúce pasáže:

„3.3.2.1. V elektrických zariadeniach a pracovných prostriedkoch sa ochrana pred zásahom elektrickým prúdom priamym dotykom zabezpečuje technickými opatreniami doplnenými organizačnými opatreniami. …

3.3.2.3. Ochrana pred zásahom elektrickým prúdom priamym dotykom sa zabezpečuje týmito organizačnými opatreniami:

a) zásahy na elektrických zariadeniach (odstraňovanie porúch, opravy, pripojenia atď.) môžu vykonávať iba kvalifikovaní elektrikári, ktorí majú osvedčenie a sú vyškolení na danú prácu,

b) zásahy sa musia vykonávať na základe jednej z týchto foriem práce,

…

e) pre každý zásah na elektrických zariadeniach musia byť vypracované pracovné pokyny.

3.3.2.4. Zásahy vykonávané na zariadeniach, strojoch, prostriedkoch a prístrojoch, ktoré využívajú elektrinu, sú povolené len na základe týchto foriem práce:

…

d) ústne pokyny (DV),

…

3.3.23.1. V prípade elektrických zariadení alebo pracovných prostriedkov, na ktorých sa pracuje pod napätím alebo s odpojením od napájania, je potrebné použiť ochranné elektroizolačné prostriedky. …

3.3.23.4. Práce vykonávané bez odpojenia elektrických zariadení a prostriedkov od napájania musia vykonávať pracovníci oprávnení na prácu na zariadeniach pod napätím.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

15 Dňa 5. septembra 2017 zomrel elektrikár pracujúci pre spoločnosť SC Energotehnica SRL Sibiu (ďalej len „Energotehnica“) následkom úrazu elektrickým prúdom pri vykonávaní prác na vonkajšom svietidle na stĺpe nízkeho napätia v istom poľnohospodárskom podniku.

16 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že MG, tiež zamestnanec spoločnosti Energotehnica, bol zodpovedný za organizáciu práce, zaškoľovanie personálu a prijímanie opatrení na zaistenie bezpečnosti práce a ochranných prostriedkov.

17 Po tomto smrteľnom úraze boli v súvislosti s udalosťou, ktorá je predmetom konania vo veci samej, začaté dve konania, a to jednak správne zisťovanie, ktoré proti Energotehnica viedol Inspecția Muncii (Inšpektorát práce, Rumunsko), a jednak trestné stíhanie MG za nedodržanie zákonných bezpečnostných opatrení pri práci a za usmrtenie.

18 Pokiaľ ide po prvé o správne zisťovanie, inšpektorát práce vo svojej správe zo zisťovania z 9. septembra 2019 kvalifikoval udalosť ako „pracovný úraz“ v zmysle vnútroštátnej právnej úpravy.

19 Energotehnica následne podala na Tribunalul Sibiu (Vyšší súd Sibiu, Rumunsko) správnu žalobu o zrušenie tejto správy.

20 Rozsudkom z 10. februára 2021 tento súd sčasti zrušil uvedenú správu, keď na rozdiel od kvalifikácie, ku ktorej dospel inšpektorát práce, rozhodol, že udalosť dotknutá vo veci samej nepredstavuje pracovný úraz.

21 Odvolanie podané inšpektorátom práce proti tomuto rozsudku bolo zamietnuté rozsudkom Curtea de Apel Alba Iulia (Odvolací súd Alba Iulia, Rumunsko) zo 14. júna 2021.

22 Po druhé pokiaľ ide o trestné stíhanie MG, na základe obžaloby podanej Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea (Prokuratúra pri Súde prvej inštancie Rupea, Rumunsko) z 31. júla 2020 bolo začaté súdne konanie na Judecătoria Rupea (Súd prvej inštancie Rupea, Rumunsko).

23 Táto prokuratúra vo svojej obžalobe uviedla, že 5. septembra 2017 približne o 18.00 hod. vydal MG obeti pokyn na vykonanie práce na predmetnom svietidle bez toho, aby boli prijaté opatrenia v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, teda aby práce vykonal poverený zamestnanec a pod dohľadom MG. Obeť mala tieto práce vykonať bez odpojenia elektrického zariadenia v prevádzke od napájania a bez použitia ochranných elektroizolačných rukavíc.

24 Pozostalí po obeti uplatnili na tomto súde občianskoprávny nárok, ktorým sa domáhali náhrady škody od MG a od spoločnosti Energotehnica, ktorá za MG nesie občianskoprávnu zodpovednosť.

25 Rozsudkom z 24. decembra 2021 Judecătoria Rupea (Súd prvej inštancie Rupea) trestné stíhanie MG zastavil a občianskoprávny nárok na náhradu škody uplatnený pozostalými po obeti zamietol. Tento súd po prvé rozhodol, že existujú dôvodné pochybnosti o tom, či MG dal obeti pracovný pokyn, a po druhé že udalosť, o ktorú ide vo veci samej, sa stala po skončení pracovného času, takže ju nemožno kvalifikovať ako pracovný úraz.

26 Prokuratúra pri Súde prvej inštancie Rupea a pozostalí po obeti sa proti tomuto rozsudku odvolali na Curtea de Apel Brașov (Odvolací súd Brašov, Rumunsko), ktorý je vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

27 Tento súd pripomína, že v súlade s rumunským právom, ako sa vykladá v zmysle judikatúry Curtea Constituțională (Ústavný súd, Rumunsko), je rozhodnutie správneho súdu záväzné pre trestný súd z dôvodu prekážky rozhodnutej veci. Vnútroštátny súd totiž spresnil, že otázka, či udalosť, ktorá viedla k smrti obete, predstavuje „pracovný úraz“ v zmysle zákona o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, je predbežnou otázkou v zmysle článku 52 Trestného poriadku.

28 Vnútroštátny súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že Curtea Constituțională (Ústavný súd) rozhodnutím zo 17. februára 2021 priznal absolútnu povahu prekážky rozhodnutej veci občianskoprávnym rozsudkom (lato sensu), ktoré takéto predbežné otázky riešia.

29 Vnútroštátny súd poznamenáva, že v dôsledku toho je viazaný závermi správneho súdu, ktorý odmietol kvalifikovať udalosť dotknutú vo veci samej ako pracovný úraz v zmysle rumunského práva.

30 Prekážka rozhodnutej veci, ktorá je s takouto kvalifikáciou spojená, mu pritom bráni rozhodnúť o trestnej alebo občianskoprávnej zodpovednosti obvinených, keďže táto kvalifikácia je znakom skutkovej podstaty trestného činu, o ktorom má rozhodnúť.

31 V tejto súvislosti vnútroštátny súd dodáva, že účastníci, ktorí v trestnom konaní uplatnili občianskoprávny nárok, neboli pred správnym súdom vypočutí, keďže v správnom konaní stáli proti sebe len spoločnosť Energotehnica a inšpektorát práce.

32 Takáto nemožnosť rozhodnúť, či ide o trestnoprávnu alebo občianskoprávnu zodpovednosť, hoci účastníci konania vypočutí v rámci oboch konaní nie sú tí istí, je podľa tohto súdu v rozpore so zásadou zodpovednosti zamestnávateľa a zásadou ochrany pracovníkov zakotvenými v článku 1 ods. 1 a 2 a článku 5 ods. 1 smernice 89/391 v spojení s článkom 31 ods. 1 Charty.

33 Za týchto okolností Curtea de Apel Braşov (Odvolací súd Brašov) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Bráni zásada ochrany pracovníkov a zásada zodpovednosti zamestnávateľa, ktoré sú zakotvené v článku 1 ods. 1 a 2 a článku 5 ods. 1 smernice [89/391], prebratej do vnútroštátneho práva [zákonom o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci], v spojení s článkom 31 ods. 1 [Charty] takej právnej úprave, aká je uplatniteľná vo veci samej, [ako vyplýva] z rozhodnutia vnútroštátneho ústavného súdu, podľa ktorej môže správny súd na žiadosť zamestnávateľa a v kontradiktórnom konaní len s orgánom štátnej správy právoplatne rozhodnúť o tom, že udalosť nie je pracovným úrazom v zmysle uvedenej smernice, a môže tak zabrániť trestnému súdu – ktorý prejednáva obžalobu podanú prokurátorom na zodpovedného pracovníka, ako aj žalobu poškodeného proti tomuto zamestnávateľovi ako účastníkovi s občianskoprávnou zodpovednosťou v trestnom konaní a proti jeho zodpovednému zamestnancovi – vydať odlišné rozhodnutie, pokiaľ ide o kvalifikáciu uvedenej udalosti ako pracovného úrazu, pričom táto [kvalifikácia] je znakom skutkovej podstaty trestných činov, ktoré sú predmetom trestného konania (bez ktorého nie je možné uznať trestnoprávnu zodpovednosť ani občianskoprávnu zodpovednosť popri trestnoprávnej zodpovednosti), vzhľadom na skutočnosť, že právoplatný rozsudok správneho súdu predstavuje prekážku rozhodnutej veci?

2. V prípade kladnej [odpovede] [na prvú otázku] má sa zásada prednosti práva Únie vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave alebo praxi, podľa ktorej sú vnútroštátne všeobecné súdy viazané rozhodnutiami vnútroštátneho ústavného súdu, a z tohto dôvodu, a ak sa nechcú dopustiť disciplinárneho previnenia, nemôžu z úradnej povinnosti neuplatniť judikatúru vyplývajúcu z týchto rozhodnutí, aj keď sa domnievajú, že vzhľadom na rozsudok Súdneho dvora je táto judikatúra v rozpore s článkom 1 ods. 1 a 2 a článkom 5 ods. 1 smernice 89/391 prebratej do vnútroštátneho právneho poriadku [zákonom o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci], v spojení s článkom 31 ods. 1 [Charty]?“

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti

34 Rumunská vláda tvrdí, že prejudiciálne otázky sú neprípustné.

35 V tejto súvislosti, pokiaľ ide o prvú otázku, táto vláda tvrdí, že vnútroštátny súd rozhoduje o odvolaní podanom v rámci konania o trestnej zodpovednosti zamestnanca, a nie zamestnávateľa, ktorý má v trestnej veci len postavenie účastníka s občianskoprávnou zodpovednosťou. Smernica 89/391 sa však týka len povinnosti zamestnávateľov zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia pracovníkov vo všetkých aspektoch súvisiacich s prácou a zodpovednosti zamestnávateľov v prípade nesplnenia tejto povinnosti. Právny vzťah, o ktorom má vnútroštátny súd rozhodnúť, preto nespadá do vecnej pôsobnosti tejto smernice. Za týchto okolností je prvá prejudiciálna otázka neprípustná.

36 Pokiaľ ide o druhú otázku, rumunská vláda tvrdí, že nemá samostatnú povahu, pretože závisí od odpovede na prvú otázku, a preto by mala byť tiež zamietnutá ako neprípustná.

37 V tejto súvislosti treba na úvod pripomenúť, že prináleží výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorý prejednáva spor vo veci samej, aby posúdil nevyhnutnosť prejudiciálneho rozhodnutia a relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru a na ktoré sa vzťahuje prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor je teda v zásade povinný rozhodnúť, ak sa položená otázka týka výkladu alebo platnosti právneho predpisu Únie, okrem prípadu, ak je zjavné, že požadovaný výklad nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom tohto sporu, ak ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje informáciami o skutkových a právnych okolnostiach, potrebnými na užitočnú odpoveď na túto otázku (rozsudok z 22. februára 2024, Unedic, C-125/23, EU:C:2024:163, bod 35 a citovaná judikatúra).

38 V prejednávanej veci z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že pozostalí po obeti uplatnili na trestnom súde občianskoprávny nárok, ktorým sa domáhali, aby obvinenému a zamestnávateľovi bola uložená povinnosť nahradiť im škodu. Nemožno teda konštatovať, že spor vo veci samej sa netýka zamestnávateľa a že problém nastolený prvou otázkou má hypotetickú povahu. Okrem toho otázka, či právo Únie bráni tomu, aby správny súd rozhodol spôsobom záväzným pre trestný súd o kvalifikácii udalosti ako „pracovného úrazu“ v zmysle rumunského práva, je rozhodujúca pre výsledok konania pred vnútroštátnym súdom.

39 Z toho vyplýva, že položené otázky sú prípustné.

O veci samej

O prvej otázke

40 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 1 ods. 1 a 2 a článok 5 ods. 1 smernice 89/391 v spojení s článkom 31 Charty a zásadou efektivity majú vykladať v tom zmysle, že bránia právnej úprave členského štátu, ako ju vykladá ústavný súd tohto členského štátu, podľa ktorej právoplatný rozsudok správneho súdu týkajúci sa kvalifikácie určitej udalosti ako

„pracovného úrazu“ predstavuje prekážku rozhodnutej veci pred trestným súdom, pokiaľ podľa tejto právnej úpravy nemajú pozostalí po pracovníkovi, ktorý bol obeťou tejto udalosti, možnosť byť vypočutí v žiadnom z konaní, v ktorom sa rozhoduje o existencii takéhoto pracovného úrazu.

41 Na úvod treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry v rámci konania na základe spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom zavedeného v článku 267 ZFEÚ prislúcha Súdnemu dvoru poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá mu umožní rozhodnúť spor, ktorý prejednáva [rozsudok z 13. júna 2024, Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy (Skutočné náklady na energiu), C-266/23, EU:C:2024:506, bod 22 a citovaná judikatúra].

42 Na tento účel môže Súdny dvor zo všetkých informácií, ktoré poskytol vnútroštátny súd, a najmä z odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania, vybrať tie ustanovenia práva Únie, ktoré si so zreteľom na predmet sporu vo veci samej vyžadujú výklad. Okrem toho môže Súdny dvor vziať do úvahy aj ustanovenia práva Únie, na ktoré sa vnútroštátny súd v znení svojej otázky neodvolával [rozsudok z 25. apríla 2024, PAN Europe (Closer), C-308/22, EU:C:2024:350, bod 86 a citovaná judikatúra].

43 V prejednávanej veci je teda potrebné uviesť, že na účely odpovede na položené otázky je tiež relevantné právo na účinnú súdnu ochranu zaručené v článku 47 Charty.

44 Pokiaľ ide o smernicu 89/391, z jej článku 1 ods. 1 v spojení s desiatym odôvodnením tejto smernice vyplýva, že jej cieľom je zaviesť preventívne opatrenia na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci tak, aby bol zaistený vyšší stupeň ochrany.

45 Uvedená smernica obsahuje, ako je spresnené v jej článku 1 ods. 2, všeobecné princípy týkajúce sa najmä prevencie ohrozenia pri práci a bezpečnosti a ochrany zdravia, vylúčenia rizikových a úrazových faktorov a všeobecné predpisy na vykonanie týchto princípov.

46 Okrem toho článok 5 ods. 1 smernice 89/391 stanovuje, že zamestnávateľ je povinný zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia pracovníkov pri práci po všetkých stránkach.

47 Ako spresnil Súdny dvor v bode 41 rozsudku zo 14. júna 2007, Komisia/Spojené kráľovstvo (C-127/05, EU:C:2007:338), toto ustanovenie ukladá zamestnávateľovi povinnosť zaistiť pracovníkom bezpečné pracovné prostredie, pričom obsah tejto povinnosti je spresnený v článkoch 6 až 12 tejto smernice, ako aj vo viacerých samostatných smerniciach, ktoré stanovujú preventívne opatrenia, ktoré sa majú prijať v určitých špecifických výrobných odvetviach.

48 Súdny dvor však rozhodol, že uvedené ustanovenie len stanovuje všeobecnú povinnosť zamestnávateľa zaistiť bezpečnosť bez toho, aby akokoľvek špecifikovalo formu zodpovednosti (rozsudok zo 14. júna 2007, Komisia/Spojené kráľovstvo, C-127/05, EU:C:2007:338, bod 42).

49 V dôsledku toho, ako uviedol generálny advokát v bode 39 svojich návrhov a ako tvrdí Európska komisia, smernica 89/391 odkazuje na zásadu zodpovednosti zamestnávateľa a stanovuje všeobecné povinnosti týkajúce sa bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci po všetkých stránkach, ale neobsahuje nijaké osobitné ustanovenie týkajúce sa procesných podmienok súdnych prostriedkov nápravy určených na vyvodenie zodpovednosti zamestnávateľa, ktorý tieto povinnosti porušil.

50 Hoci článok 31 Charty, na ktorý vnútroštátny súd odkazuje vo svojej prvej prejudiciálnej otázke, v odseku 1 stanovuje, že „každý pracovník má právo na pracovné podmienky, ktoré zohľadňujú jeho zdravie, bezpečnosť a dôstojnosť“, podobne ani on neobsahuje žiadne podrobnosti o procesných podmienkach súdnych prostriedkov nápravy určených na použitie v prípade, že nie je zaistená bezpečnosť a ochrana zdravia pracovníkov.

51 Keďže právo Únie neharmonizuje postupy uplatniteľné na vznik zodpovednosti zamestnávateľa v prípade nesplnenia požiadaviek článku 4 ods. 1 a článku 5 ods. 1 smernice 89/391, takéto postupy patria do pôsobnosti vnútroštátneho právneho poriadku členských štátov na základe zásady ich procesnej autonómie, avšak pod podmienkou, že nesmú byť menej výhodné ako tie, ktorými sa spravujú podobné situácie vo vnútroštátnom práve (zásada ekvivalencie), a že nesmú v praxi znemožňovať alebo príliš sťažovať výkon práv poskytnutých právom Únie (zásada efektivity) (pozri analogicky rozsudok z 11. apríla 2024, Air Europa Líneas Aéreas, C-173/23, EU:C:2024:295, bod 31 a citovanú judikatúru).

52 Okrem toho Súdny dvor tiež rozhodol, že ak neexistuje právna úprava Únie v predmetnej oblasti, podmienky vykonávania zásady právnej sily rozhodnutej veci musí stanoviť vnútroštátny právny poriadok v súlade so zásadou procesnej autonómie členských štátov a pri dodržaní zásad ekvivalencie a efektivity (rozsudok z 24. októbra 2018, XC a i., C-234/17, EU:C:2018:853, bod 21, ako aj citovaná judikatúra).

53 Konkrétne keď členské štáty definujú procesné podmienky súdnych prostriedkov nápravy určených na zabezpečenie ochrany práv priznaných smernicou 89/391, musia zaručiť dodržiavanie práva na účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces zakotveného v článku 47 Charty, ktorý predstavuje potvrdenie zásady účinnej súdnej ochrany. Členské štáty sa tak musia ubezpečiť, že konkrétne náležitosti uplatnenia prostriedkov nápravy z dôvodu porušenia povinnosti stanovených v tejto smernici nemajú neprimeraný vplyv na právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom podľa článku 47 Charty (pozri analogicky rozsudok z 12. januára 2023, Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (C-132/21, EU:C:2023:2, body 50 a 51).

54 Toto právo pozostáva z rôznych prvkov, medzi ktoré patrí najmä právo byť vypočutý. Súdny dvor už v tejto súvislosti rozhodol, že by bolo nezlučiteľné so základným právom na účinný prostriedok nápravy, ak by súdne rozhodnutie vychádzalo zo skutočností a dokumentov, s ktorými sa účastníci konania alebo ktorýkoľvek z nich nemohli oboznámiť a ku ktorým sa teda nemohli vyjadriť [pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. apríla 2024, NW a PQ (Utajované skutočnosti), C-420/22 a C-528/22, EU:C:2024:344, bod 106 a citovanú judikatúru].

55 Ak má trestný súd rozhodnúť o občianskoprávnej zodpovednosti, ktorá vznikla v dôsledku skutkov, ktoré sa obvinenému kladú za vinu, bolo by porušené právo byť vypočutý, ktoré prináleží účastníkom konania, ktorí sa snažia preukázať túto zodpovednosť, ak by sa nemohli vyjadriť k podmienke potrebnej na vznik tejto zodpovednosti skôr, ako o tejto podmienke právoplatne rozhodne súd, ktorému bola vec predložená. V takom prípade by totiž skutočnosť, že títo účastníci konania majú možnosť vyjadriť sa pred súdom k zodpovednosti zamestnávateľa, bola bez akéhokoľvek užitočného účinku.

56 To isté by platilo, ak by o riešení, ktoré sa má prijať v súvislosti s takouto podmienkou, rozhodol rozhodnutím záväzným pre súd, ktorý má rozhodnúť o tejto zodpovednosti, iný súd, pred ktorým účastníci konania nemohli vystúpiť a nemali prinajmenšom účinnú možnosť predložiť svoje argumenty.

57 Naopak, ak by účastníci konania mali takéto právo, a najmä mali reálnu možnosť predložiť svoje argumenty, skutočnosť, že toto právo nevyužili, nie je relevantná.

58 V prejednávanej veci prináleží vnútroštátnemu súdu, aby overil, či pozostalí po obeti, ktorí v konaní pred trestným súdom uplatnili občianskoprávny nárok, mali právo byť vypočutí pred správnym súdom, pokiaľ ide najmä o otázku definitívnej kvalifikácie udalosti dotknutej vo veci samej ako „pracovného úrazu“.

59 Vzhľadom na uvedené skutočnosti treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 1 ods. 1 a 2 a článok 5 ods. 1 smernice 89/391 v spojení so zásadou efektivity a článkom 47 Charty sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia právnej úprave členského štátu, ako ju vykladá ústavný súd tohto členského štátu, podľa ktorej právoplatný rozsudok správneho súdu týkajúci sa kvalifikácie určitej udalosti ako „pracovného úrazu“ predstavuje prekážku rozhodnutej veci pred trestným súdom, ktorý má rozhodnúť o občianskoprávnej zodpovednosti za skutky, ktoré sa obvinenému kladú za vinu, pokiaľ podľa tejto právnej úpravy nemajú pozostalí po pracovníkovi, ktorý bol obeťou tejto udalosti, možnosť byť vypočutí v žiadnom z konaní, v ktorom sa rozhoduje o existencii takéhoto pracovného úrazu.

O druhej otázke

60 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má zásada prednosti práva Únie vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave členského štátu, podľa ktorej vnútroštátne všeobecné súdy nemôžu pod hrozbou disciplinárneho konania proti ich členom neuplatniť z úradnej povinnosti rozhodnutia ústavného súdu tohto členského štátu, hoci sa domnievajú, že s ohľadom na výklad podaný Súdnym dvorom tieto rozhodnutia porušujú práva, ktoré jednotlivcom vyplývajú zo smernice 89/391.

61 Na úvod treba uviesť, že vnútroštátny súd, ktorý využil možnosť podľa článku 267 druhého odseku ZFEÚ, musí v prípade potreby odmietnuť posúdenie vnútroštátneho súdu vyššieho stupňa, ak sa v súvislosti s výkladom, ktorý podal Súdny dvor, domnieva, že toto posúdenie nie je v súlade s právom Únie, a v prípade potreby neuplatní vnútroštátny predpis, ktorý mu ukladá povinnosť rešpektovať rozhodnutia tohto súdu vyššieho stupňa [rozsudok z 22. februára 2022, RS (Účinok rozhodnutí ústavného súdu), C-430/21, EU:C:2022:99, bod 75 a citovaná judikatúra].

62 V tejto súvislosti sa toto riešenie uplatní najmä prípade, že všeobecný súd je viazaný rozhodnutím vnútroštátneho ústavného súdu, o ktorom sa domnieva, že je v rozpore s právom Únie [pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. februára 2022, RS (Účinok rozhodnutí ústavného súdu), C-430/21, EU:C:2022:99, bod 76 a citovanú judikatúru].

63 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že zásada konformného výkladu vyžaduje, aby vnútroštátne súdy urobili všetko, čo je v ich právomoci, pričom zohľadnia vnútroštátne právo ako celok a uplatnia výkladové metódy, ktoré toto právo uznáva, s cieľom zaručiť úplnú účinnosť smernice a dospieť k riešeniu, ktoré je v súlade s účelom sledovaným touto smernicou. Požiadavka takéhoto konformného výkladu zahŕňa okrem iného povinnosť vnútroštátnych súdov zmeniť prípadne ustálenú judikatúru, pokiaľ táto judikatúra vychádza z výkladu vnútroštátneho práva, ktorý je nezlučiteľný s cieľmi určitej smernice (rozsudok zo 6. novembra 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, body 59 a 60 a citovaná judikatúra).

64 Pokiaľ ide o možnú disciplinárnu zodpovednosť vnútroštátneho sudcu, Súdny dvor rozhodol, že právo Únie bráni vnútroštátnej právnej úprave alebo praxi, ktoré umožňujú vznik disciplinárnej zodpovednosti vnútroštátneho sudcu z dôvodu akéhokoľvek nerešpektovania rozhodnutí vnútroštátneho ústavného súdu [pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. februára 2022, RS (Účinok rozhodnutí ústavného súdu), C-430/21, EU:C:2022:99, bod 87 a citovanú judikatúru].

65 Je pravda, že pokiaľ ide o disciplinárnu zodpovednosť, ktorá môže byť vyvodená voči sudcom všeobecných súdov v prípade nerešpektovania rozhodnutí vnútroštátneho ústavného súdu, ochrana nezávislosti súdov nemôže mať predovšetkým za následok to, že sa úplne vylúči možnosť vzniku disciplinárnej zodpovednosti týchto sudcov v niektorých celkom výnimočných prípadoch z dôvodu rozhodnutí, ktoré prijali, ako v prípade vážneho a úplne neospravedlniteľného správania sudcov [pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. februára 2022, RS (Účinok rozhodnutí ústavného súdu), C-430/21, EU:C:2022:99, bod 83 a citovanú judikatúru].

66 V záujme zachovania tejto nezávislosti je však nevyhnutné nevystavovať sudcov všeobecných súdov disciplinárnym konaniam alebo sankciám za to, že využili možnosť obrátiť sa na Súdny dvor podľa článku 267 ZFEÚ, ktorá patrí do ich výlučnej právomoci [pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. februára 2022, RS (Účinok rozhodnutí ústavného súdu), C-430/21, EU:C:2022:99, body 83 až 85 a citovanú judikatúru].

67 Vzhľadom na uvedené skutočnosti treba na druhú otázku odpovedať tak, že zásada prednosti práva Únie sa má vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave členského štátu, podľa ktorej vnútroštátne všeobecné súdy nemôžu pod hrozbou disciplinárneho konania proti ich členom neuplatniť z úradnej povinnosti rozhodnutia ústavného súdu tohto členského štátu, hoci sa domnievajú, že s ohľadom na výklad podaný Súdnym dvorom tieto rozhodnutia porušujú práva, ktoré jednotlivcom vyplývajú zo smernice 89/391.

O trovách

68 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

1. **Článok 1 ods. 1 a 2, ako aj článok 5 ods. 1 smernice Rady 89/391/EHS z 12. júna 1989 o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci v spojení zo zásadou efektivity a článkom 47 Charty základných práv Európskej únie**

   sa majú vykladať v tom zmysle, že:

   bránia právnej úprave členského štátu, ako ju vykladá ústavný súd tohto členského štátu, podľa ktorej právoplatný rozsudok správneho súdu týkajúci sa kvalifikácie určitej udalosti ako „pracovného úrazu“ predstavuje prekážku rozhodnutej veci pred trestným súdom, ktorý má rozhodnúť o občianskoprávnej zodpovednosti za skutky, ktoré sa obvinenému kladú za vinu, pokiaľ podľa tejto právnej úpravy nemajú pozostalí po

pracovníkovi, ktorý bol obeťou tejto udalosti, možnosť byť vypočutí v žiadnom z konaní, v ktorom sa rozhoduje o existencii takéhoto pracovného úrazu.

2. Zásada prednosti práva Únie

sa má vykladať v tom zmysle, že:

bráni právnej úprave členského štátu, podľa ktorej vnútroštátne všeobecné súdy nemôžu pod hrozbou disciplinárneho konania proti ich členom neuplatniť z úradnej povinnosti rozhodnutia ústavného súdu tohto členského štátu, hoci sa domnievajú, že s ohľadom na výklad podaný Súdnym dvorom tieto rozhodnutia porušujú práva, ktoré jednotlivcom vyplývajú zo smernice 89/391.

Podpisy